

Accountants en faillissementsfraude

Drs. E.A. Marseille en Mr. Drs. A.M. van Amsterdam

ACCOUNTANTSCONTROLE

1 Inleiding

Fraude kent vele verschijningsvormen en komt geregeld uitvoerig in de publiciteit. Maar harde gegevens over de feitelijke aard en vooral de omvang van fraude in Nederland, zijn er nauwelijks. 'Uit de aard der zaak', want fraude is per definitie een activiteit die door de plegers bewust buiten beeld wordt gehouden en leent zich dus moeilijker voor bestudering. Ook benadeelden houden fraude vaak stil uit angst voor imagoschade. Daardoor blijft het vaak bij gissingen, ook van overheidszijde, naar het aantal fraudegevallen en de schade die daarvan het gevolg is. Volgens een recent onderzoek naar de frequentie van fraude¹ krijgt één op de vijf Nederlandse ondernemers jaarlijks met fraude te maken.

Hoewel er veel publicaties zijn verschenen over de verantwoordelijkheid van accountants voor fraude, is er slechts één Amerikaans onderzoek waarin over een langere periode is onderzocht wat de rol van de accountants bij geconstateerde fraude daadwerkelijk was². Uit dit onderzoek blijkt dat fraude vaak leidt tot een materiële fout in de jaarrekening die de accountant meestal niet ontdekt.

Nederland voorziet weliswaar in een fraudemeldpunt voor accountants, maar meldingen vinden nauwelijks plaats. Doordat een goede frauderegistratie in Nederland ontbreekt, bestaat er geen inzicht in de aard en frequentie van fraude, in het bijzonder in het geval een accountant betrokken is bij de organisatie waar de fraude zich voordoet.

Drs. E.A. Marseille RA werkt als financieel onderzoeker bij de Regiopolitie Amsterdam-Amstelland. Mr. Drs. A.M. van Amsterdam RA is universitair docent aan de Universiteit van Amsterdam en raadsheer-plaatsvervanger bij het Gerechtshof Arnhem. Zij danken de referenten voor hun opmerkingen en suggesties bij een vorige versie van dit artikel. Voor eventuele resterende onvolkomenheden zijn de auteurs volledig verantwoordelijk.

In dit artikel wordt verslag gedaan van een kwantitatief onderzoek naar een specifieke vorm van fraude, namelijk faillissementsfraude. Basis voor dit onderzoek waren de openbare verslagen van curatoren, waarin de curator zijn handelen verantwoordt en verslag doet van het verloop van het faillissement. In deze verslagen vermeldt hij ook wanneer hij op fraude is gestuit. Vermeldingen in de verslagen over fraude lopen uiteen van vage en onduidelijke fraudesignalen die de curator heeft opgepikt tot de duidelijke fraude waarvan de curator aangifte heeft gedaan bij de politie. Tussen deze beide uitersten zitten allerlei varianten van onregelmatigheden.

Alvorens de onderzoeksmethode en -resultaten te bespreken, eerst aandacht voor de verantwoordelijkheid van accountants voor het ontdekken van fraude.

2 De Fraude Richtlijn: verantwoordelijkheid van accountants voor het ontdekken van fraude

In het kader van de reguliere jaarrekeningcontrole zijn de werkzaamheden van de controlerend accountant primair gericht op het afgeven van een verklaring bij de jaarrekening. Maar dat betekent niet dat de accountant de mogelijkheid van fraude kan negeren.

Volgens Richtlijn Accountantscontrole 240 'Fraude en onjuistheden' is het voorkómen en redresseren van fraude in eerste instantie de verantwoordelijkheid van het management. Maar daarna is het de verantwoordelijkheid van de accountant om bij de planning van de controle het risico van fraude onder ogen te zien.

De Fraude Richtlijn schrijft voor dat de accountant bij de toetsing van opzet en werking van de administratieve organisatie en interne controle bedacht moet zijn op leemtes, of andere omstandigheden of gebeurtenissen die tot een verhoogd risico van fraude leiden. Op basis van deze risico-inschatting richt de accountant de opzet van de controlewerkzaamheden zodanig in dat hij een

redelijke mate van zekerheid verkrijgt dat de jaarrekening geen fout van materieel belang bevat als gevolg van fraude.

Bij constatering van fraude behoort een accountant verantwoording te kunnen afleggen over het niet (eerder) ontdekken van de fraude. Anders geformuleerd: was de ingestelde controle van voldoende niveau om fraude te ontdekken en viel het niet ontdekken onder het axiomatisch voorbehoud. Bijvoorbeeld omdat de fraude niet materieel was, of van een dusdanige aard dat deze bij een goed uitgevoerde controle niet te ontdekken was, zoals wegens samenspanning, of het opzettelijk onjuist informeren van de accountant.

Klachten bij de Raad van Tucht voor accountants hebben jurisprudentie opgeleverd over het niet ontdekken van fraude, waarbij het gaat om de afweging tussen 'wijsheid achteraf' en verwijtbare fouten in opzet en uitvoering van controlewerkzaamheden. Zo overwoog de Raad van Tucht bij een fraude bij een schadeverzekeringsmaatschappij in uitspraak 1997-5 dat: *'de fraude zeer goed was afgedekt en ook niet gesignaleerd door een in verband met een schadeclaim door klaagster ingeschakelde derde registeraccountant'* en de Raad verwierp de klacht onder verwijzing naar het axiomatisch voorbehoud. In beroep kwam het College van Beroep voor het bedrijfsleven tot dezelfde conclusie, omdat het ging om samenspanning op het hoogste niveau. Voorts hadden de accountants voldaan aan de op hen rustende onderzoeksplicht, want: *'niet aannemelijk is gemaakt dat betrokkenen een grotere onderzoeksplicht hadden dan die waaraan zij hebben voldaan'*.

Deze jurisprudentie en genoemde Fraude Richtlijn gelden voor de accountant die een controleopdracht uitvoert. Echter, de ondernemingen die in het hier beschreven onderzoek betrokken zijn, vallen vrijwel allemaal in het segment van midden- en kleinbedrijf, zodat de accountant slechts in een minderheid van de gevallen daadwerkelijk een dergelijke accountantscontrole uitvoert. In de meeste gevallen betreft het een kleinere, niet-controleplichtige onderneming, waarbij de accountant werkzaamheden veelal beperkt tot het samenstellen van de jaarrekening. Zijn werkzaamheden zijn dan beperkter van aard en diepgang en de zekerheid die daarbij wordt verkregen, is geringer dan bij een controle van de jaarrekening.

Toch voert de accountant ook bij een samenstellingopdracht zekere (cijfer)analyses en controles uit, zoals aansluiting op (sub)administraties. Hij is gehouden om in voorkomende gevallen aanvullende controles uit te voeren. Het gegeven dat

een accountant de samenstelling uitvoert, verleent een zekere meerwaarde aan de jaarrekening, en men mag ervan uitgaan dat materiële fouten, daar- onder begrepen fraude, dan eerder zullen worden ontdekt³.

Niet altijd hoeven accountants dus fraude te ontdekken, maar onder bepaalde voorwaarden kan dat wel van hen worden verwacht. Het ten onrecht niet ontdekken van fraude kan dan ook leiden tot een tuchtrechtelijke sanctie of civielrechtelijke aansprakelijkheid. Reden te meer om de rol van accountants bij fraude te onderzoeken.

3 Data

Gedurende 1998 heeft de Amsterdamse rechtbank in totaal 497 faillissementen uitgesproken. In het kader van het (promotie)onderzoek van A.M. van Amsterdam zijn de verslagen van curatoren in al deze faillissementen integraal bestudeerd. Het onderzoek heeft zich vervolgens beperkt tot de daarbij betrokken 249 BV's en NV's, omdat daarvoor een publicatieplicht geldt. Uit deze 249 dossiers is vervolgens een nadere selectie gemaakt, en wel naar:

- het onderscheid tussen frauduleuze en niet-frauduleuze faillissementen;
- de betrokkenheid van accountants bij de onderzochte faillissementen.

3.1 Onderscheid tussen frauduleuze en niet-frauduleuze faillissementen

De eerste onderzoeksvraag was hoeveel faillissementen als frauduleus konden worden aangemerkt. Hiervoor zijn de verslagen waarmee curatoren verantwoording aflegden over faillissementen, integraal onderzocht op signalen van fraude, zoals het vermoeden van paulianeuze handelingen (handelingen met als doel het onttrekken van goederen en andere waarden aan het faillissementsbeslag), fraude of een eventueel lopend strafrechtelijk onderzoek.

Om een faillissement in het kader van dit onderzoek de kwalificatie 'frauduleus' te geven, zijn drie criteria gebruikt:

1. de curator meldt fraude (weging 2 punten), paulianeuze handelingen (2 punten), overwaarding van activa (2 punten), gebruik van stromannen (1 punt);
2. de curator meldt een strafrechtelijk onderzoek van politie of FIOD/ECD (2 punten, of 1 punt, wanneer alleen nog maar aangifte is gedaan en een daadwerkelijk strafrechtelijk onderzoek nog moet volgen);

3. de curator meldt dat de bestuurder onvindbaar is (1 punt). Een onvindbare of spoorloze bestuurder kan gewoon de moed hebben verloren zonder aan fraude te hebben meegewerkt of zelfs maar hebben gedacht. Maar in combinatie met paulianeuze handelingen of een strafrechtelijk onderzoek vonden wij dat deze factor een vermoeden van fraude versterkt.

Bij de toedeling van punten aan diverse fraudesignalen is rekening gehouden met de ernst van deze signalen. Bijvoorbeeld wogen concrete fraudesignalen van de curator zwaarder dan alleen blote vermoedens van fraude.

De toedeling van punten aan faillissementen leidt tot de volgende verdeling:

Tabel 1: Weging

	<i>aantal</i>	<i>cumulatief</i>
Aantal faillissementen met 5 punten	0	0
Aantal faillissementen met 4 punten	4	4
Aantal faillissementen met 3 punten	5	9
Aantal faillissementen met 2 punten	35	44
Aantal faillissementen met 1 punt	18	62
Aantal faillissementen met 0 punten	187	249
Totaal aantal faillissementen	249	

Bij een score van 2 punten of méér is een faillissement als frauduleus aangemerkt (44). Het gaat hierbij naar onze inschatting om een minimumpositie: een aantal frauduleuze faillissementen wordt ten onrechte niet onderkend, om de navolgende redenen:

- Het instellen van een strafrechtelijk onderzoek is afhankelijk van de capaciteit en prioriteitstelling binnen de opsporingsdiensten. Daarop anticiperend zien curatoren soms al af van het doen van aangifte, zodat een aantal vervolgenswaardige fraudegevallen niet eens wordt aangemeld, of na aangifte niet in behandeling wordt genomen.
- Voorgenomen of ingestelde procedures waarbij bestuurders persoonlijk aansprakelijk worden gesteld voor schulden van de vennootschap, leverden geen punten op. Naast fraude kan de reden voor deze aansprakelijkstelling namelijk zijn dat er (alleen maar) procedurele fouten zijn gemaakt, die onder omstandigheden leiden tot een omkering van de bewijslast voor de bestuurder, maar niet automatisch fraude impliceren. Voorbeelden van procedurele fouten zijn het niet (tijdig) deponeren van de jaarrekening (procedu-

re Wet Bestuurdersaansprakelijkheid bij Faillissementen – WBF). Of het niet (tijdig) melden van betalingsonmacht aan Belastingdienst en uitvoeringsinstanties (procedure Wet Bestuurdersaansprakelijkheid – WBA). Desondanks is het mogelijk en denkbaar dat ook (onuitgesproken) fraudesignalen aanleiding waren voor aansprakelijkstelling, maar niet expliciet gemeld werden vanwege de reeds geconstateerde procedurele fouten. Voor de volledigheid wordt hier vermeld dat er bij 104 van de 249 failliete vennootschappen een WBF- of WBA-onderzoek is ingesteld of voor de hand lag dat deze zou worden gestart.

3.2 Betrokkenheid van accountants bij de onderzochte faillissementen

Het tweede aspect waarop de 249 faillissementen zijn onderzocht, is de betrokkenheid van accountants. Voor BV's en NV's bestaat een plicht om de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel te deponeren. Deze jaarrekening hebben wij gebruikt bij ons onderzoek. Echter, van 55 jaarrekeningen die niet waren gedeponerd, konden wij niet vaststellen of het om controleplichtige bedrijven ging. De resterende 194 jaarrekeningen hebben we ingezien. De Kamer van Koophandel registreert of bij de gedeponerde jaarrekening een accountantsverklaring is gevoegd en wat de aard van deze verklaring is. Daarnaast maakten curatoren in hun verslagen soms melding van betrokkenheid van accountants. Uit het onderzoek is niet gebleken welke opdracht deze accountants hadden.

De onderzoeksvraag is of er een relatie bestaat tussen fraude en de betrokkenheid van de accountant. De werkzaamheden die in de Fraude Richtlijn worden voorgeschreven, zouden naar verwachting een positief effect moeten hebben op het voorkómen en ontdekken van fraude. Dit geldt specifiek voor controleopdrachten, omdat de Fraude Richtlijn hierop van toepassing is. Wij konden echter geen conclusie trekken ten aanzien van de relatie tussen fraude en de betrokkenheid van een *controle*nd accountant. Hiervoor was het aantal Amsterdamse bedrijven, waarvan de jaarrekening werd gecontroleerd, en waarbij het faillissement in 1998 werd uitgesproken, te gering (namelijk 7). Toch verwachten wij dat ook bij andere opdrachten van accountants dan controleopdrachten, minder fraude zou voorkomen dan bij bedrijven waarbij geen accountant betrokken is, omdat ook voor andere opdrachten werkzaamheden worden verricht waarmee fraude kan worden ontdekt.

4 Onderzoeksmethode en hypothesen

De hypothese in dit onderzoek is dat bij faillissementen van organisaties waarbij een accountant fungeert, minder fraude voorkomt dan bij faillissementen van organisaties waarbij geen accountant betrokken is. Deze hypothese is getoetst met de Chi-kwadraat-toets.

Daarnaast hebben wij twee vervolghypothesen geformuleerd die te maken hebben met de deponering van de jaarrekening.

- Betrokkenheid van accountants bij een bedrijf leidt vaker tot het tijdig deponeren van jaarrekeningen. Wij verwachten dat accountants de directie attent maken op het (tijdig) deponeren van de jaarrekening.
- Bij bedrijven die hun jaarrekening niet (tijdig) deponeren, komt vaker fraude voor dan bij bedrijven die hun jaarrekening wel tijdig deponeren. Wij verwachten dat de directie van bedrijven waar fraude voorkomt, minder geneigd is om verantwoording over de financiële gang van zaken af te leggen, omdat zij minder behoefte heeft aan transparantie.

Bij het uitgevoerde onderzoek passen de volgende aanvullende opmerkingen:

- Bij dit onderzoek is geen onderscheid gemaakt tussen RA's en AA's vanwege de gelijklopende regelgeving.
- Ondernemingen moeten de jaarrekening binnen acht dagen nadat de algemene vergadering van aandeelhouders die heeft vastgesteld, publiceren; en wel uiterlijk binnen dertien maanden na afloop van het boekjaar. Voor dit onderzoek is ervan uitgegaan dat ondernemingen waarvoor in 1998 het faillissement is uitgesproken, ten minste de jaarrekening van 1995 hadden moeten

deponeren. Dit is een voorzichtig uitgangspunt, dat een marge creëert voor eventuele uitzonderingen van gebroken boekjaren.

- Omdat 44 jaarrekeningen te laat waren gepubliceerd, is het in beginsel niet vast te stellen welke omvang deze rechtspersoon had. Kleine rechtspersonen kunnen in de tussentijd groot zijn geworden. Er zijn echter weinig jaarrekeningen waaruit blijkt dat de onderneming op het grensvlak van klein naar middelgroot zat. Alleen zeer grote groei in de jaren voorafgaand aan het faillissement zou een fout in de classificatie hebben veroorzaakt.
- Voor de analyse is geen onderscheid gemaakt tussen fraude *als oorzaak van* het faillissement en fraude *in* het faillissement, omdat dit voor ons niet uit de curatorenverslagen te destilleren was.

5.1 Onderzoekresultaten : faillissementen met fraude

Uit het ingestelde onderzoek met de fraudeclassificatie zoals hiervoor omschreven, kwamen 63 faillissementen met fraude naar voren, waarvan 44 bij vennootschappen, zie tabel 2.

Zoals eerder aangegeven is het onderzoek beperkt tot 249 NV's en BV's, omdat er voor deze rechtspersonen een publicatieplicht bestaat. Daarbij was in 18% van de gevallen sprake van serieuze fraudesignalen. Dit ligt in de lijn van het onderzoek van KPMG, dat melding maakt van één op de vijf ondernemers, die jaarlijks met fraude van doen krijgt. Het is echter beduidend meer dan de gegevens van het CBS, dat stelt dat 7% van de Nederlandse faillissementen in 1996 frauduleus was. Dat ons onderzoek concludeert tot een ander percentage fraudegevallen dan het CBS (18% ver-

Tabel 2: Faillissementen met fraude

	<i>Totaal</i>	<i>Fraude</i>
Aantal faillissementen in 1998 in Amsterdam	497	
• Privé-personen	38	
• Aan gefailleerde gelieerde bedrijven (dubbeltelling)	40	
• Vernietigde faillissementsvonnissen en verzet	9	
	87	
Blijft	410	63
• Faillissementen van:		
• Zelfstandige ondernemers	134	17
• VOF's, CV's, stichtingen, verenigingen en buitenlandse rechtspersonen	27	2
Totaal	161	19
Blijft het aantal BV's (247) en NV's (2)	249	44

sus 7%), kan worden verklaard doordat het CBS een bredere populatie heeft onderzocht, namelijk alle faillissementen in heel Nederland, inclusief natuurlijke personen, terwijl ons onderzoek ziet op Amsterdamse faillissementen van BV's en NV's.

In ons onderzoek hebben wij nadrukkelijk gepoogd om middels een hogere signaleringsdrempel alleen de echte, zwaardere fraudegevallen in aanmerking te nemen. Dit is vermoedelijk de oorzaak dat het percentage fraudegevallen in ons onderzoek fors lager uitkomt dan een onderzoek van bijvoorbeeld Graydon⁴, waarin driekwart van de faillissementen als frauduleus wordt bestempeld. Overigens hebben wij geen inzicht in de verschillende criteria die CBS en Graydon hebben gehanteerd om een faillissement als frauduleus aan te merken.

5.2 Onderzoeksresultaten: betrokkenheid van accountants

De betrokkenheid van een controlerend accountant blijkt in eerste instantie uit de jaarrekening. De Kamer van Koophandel registreerde dat bij zeven jaarrekeningen een goedkeurende accountantsverklaring was gevoegd.

Tabel 3: Recapitulatie

	Totaal	Fraude
Aantal BV's dat in 1998 failliet is gegaan	249	44
Geen jaarrekening gedeponereerd	55	14
Blijft	194	30
Hiervan geclassificeerd als klein	191	30
Blijft: verplichte accountantscontrole	3	0
Onverplichte accountantscontrole	4	1
Bedrijven met een controlerend accountant	7	1

Uit verslagen van curatoren bleek dat bij de bedrijven die in 1998 in Amsterdam failliet gingen, 35 accountants betrokken waren in een andere functie dan controlerend accountant, waarbij in zes gevallen fraude werd geconstateerd, zodat de verdeling van fraude over de betrokken accountants als volgt was:

Tabel 4: Betrokkenheid accountants

	Totaal	Fraude
Niet controlerende accountants	35	6
Controlerende accountants	7	1
Totaal	42	7

Ook hier is sprake van een minimumpositie:

- 55 bedrijven uit het onderzoek deponerden geen jaarrekeningen, zodat er geen controlerend accountant bij de Kamer van Koophandel geregistreerd kon staan. Dit element is verder uitgewerkt in een hypothese over het verband tussen tijdige deponering en het fungeren van een accountant bij het betreffende bedrijf.
- De ene curator besteedde meer aandacht aan de administraties dan de andere, zodat het mogelijk is dat uit verslagen van curatoren geen betrokkenheid van een accountant blijkt, terwijl daar in werkelijkheid wel sprake van was.
- Soms meldde de curator in zijn verslag de betrokkenheid van een accountant, zonder nadere gegevens te noemen. In deze gevallen lukte het slechts ten dele om de accountant te traceren en vast te stellen dat het daadwerkelijk om een accountant ging, en niet om een administrateur.

5.2.1 Fraude en betrokkenheid accountants

De onderzoeksresultaten, waarbij 249 BV's en NV's zijn onderzocht op het verband tussen fraude en de betrokkenheid van accountants, zijn als volgt:

Tabel 5

		Accountant bij bedrijf betrokken		Totaal
		+	-/-	
Vermoedens van fraude	+	7	37	44
	-/-	35	170	205
Totaal		42	207	249

Uit dit overzicht blijkt dat fraude niet gecorreleerd is aan het al dan niet fungeren van een accountant bij het bedrijf ($\text{Chi}^2 = 0.04$). Slechts met 11% betrouwbaarheid zou kunnen worden gesteld dat de factoren 'betrokkenheid van een accountant' en 'vermoedens van fraude' afhankelijk zijn van elkaar. Dit betekent dat de geformuleerde hypothese dat er minder fraude voorkomt bij bedrijven waarbij een accountant functioneert, op grond van dit onderzoek wordt verworpen.

5.2.2 Deponering van jaarrekening en betrokkenheid van accountant

Nu blijkt dat het fungeren van een accountant bij een bedrijf geen positief (maar ook geen negatief) verband houdt met faillissementsfraude, hebben we getoetst of bedrijven waarbij een accountant fungeert, beter de regelgeving over deponering van de jaarrekening naleven dan bedrijven waarbij geen accountant is betrokken. Uit het handelsre-

gister bleek dat 55 bedrijven nooit jaarrekeningen hadden gedeponeed. Daarnaast betroffen 44 van de 194 gedeponeerde jaarrekeningen jaren van 1995 of eerder, zodat in 99 gevallen niet (tijdig) aan de deponeringsplicht is voldaan. Dat leidt tot het volgende overzicht:

Tabel 6

		Accountant bij bedrijf betrokken		Totaal
		+	-/-	
Deponering (tijdig)	+	31	119	150
	-/-	11	88	99
Totaal		42	207	249

De hypothese dat betrokkenheid van accountants positief geassocieerd is met tijdig deponeren, wordt hierdoor met een betrouwbaarheid van 95% geaccepteerd ($\text{Chi}^2 = 3.88$). Dit kan duiden op een oorzakelijk verband: de accountant maakt de directie attent op het (tijdig) deponeren van de jaarrekening. Een andere interpretatie is evenzeer mogelijk: beide factoren meten dat de bestuurder genegen is om aan wet- en regelgeving te voldoen en daarvoor een accountant wil inschakelen.

5.2.3 Deponering van jaarrekening en fraude

De verdeling van bedrijven die nooit of niet tijdig een jaarrekening hadden gedeponeed en bedrijven waar uit het verslag van de curator een vermoeden van fraude bleek, levert de volgende tabel op:

Tabel 7

		Accountant bij bedrijf betrokken		Totaal
		+	-/-	
Deponering (tijdig)	+	19	131	150
	-/-	25	74	99
Totaal		44	205	249

De hypothese dat fraude en niet-tijdige deponering positief geassocieerd zijn, wordt met een betrouwbaarheid van 99% geaccepteerd ($\text{Chi}^2 = 6.48$).

Een bedrijf dat iets te verbergen heeft, is vermoedelijk minder transparant in de financiële verslaggeving. Daarbij past wel de nuancering dat curatoren wellicht eerder een vermoeden van fraude formuleerden, wanneer de jaarrekening niet

(tijdig) was gedeponeed, maar dit is ondervangen met de weging van de verschillende criteria om een faillissement als frauduleus aan te merken.

Overigens concludeert de Economische Controle Dienst dat de deponeringsplicht van jaarrekeningen redelijk wordt nageleefd en dat slechts een klein percentage van de bedrijven niet tijdig deponeert⁵. Dit wijkt fors af van de bevindingen uit ons onderzoek. Maar dit komt waarschijnlijk voort uit de samenstelling van de onderzochte populaties. De ECD onderzoekt de deponering van alle ondernemingen, terwijl ons onderzoek was gericht op bedrijven die failliet waren gegaan.

6 Samenvatting en conclusies

Doelstelling van het beschreven onderzoek was om nader inzicht te verkrijgen in de frequentie van fraude en de rol van accountants. Wij hebben gebruikgemaakt van het faillissementsregister 1998 van de Arrondissementsrechtbank van Amsterdam. Daarbij zijn 44 van 249 faillissementen van vennootschappen (18%) als frauduleus aangemerkt.

Vooraf was de hypothese geformuleerd dat bij faillissementen waarbij een accountant betrokken was, minder fraude zou voorkomen dan bij faillissementen waarbij geen accountant functioneerde. Op grond van uitgevoerd statistisch onderzoek is deze hypothese verworpen. Wel is een positieve correlatie gevonden tussen het (tijdig) deponeren en de betrokkenheid van een accountant, en tussen het niet (tijdig) deponeren en een vermoeden van fraude.

Deze conclusies uit het onderzoek met behulp van het Amsterdamse faillissementsregister kunnen niet zonder meer worden doorgetrokken naar de landelijke situatie. Toch roepen de conclusies vragen op voor het accountantsberoep: een accountant heeft geen aantoonbaar remmende invloed op fraude, terwijl dit vaak wel van hem wordt verwacht. Dat er een positieve associatie is tussen het fungeren van een accountant en het tijdig deponeren van de jaarrekening is dan een schrale troost.

LITERATUUR

- Blom, R., (1996), *Failliet: het onderzoek*, Zoetermeer.
 Blom, R., (2000), *Faillissementen, surseance en schuldsanering*, Kluwer, Deventer.
 Beasley, M.S., J.V. Carcello en D.R. Hermanson, (1999), *Fraudulent Financial Reporting: 1987-1997; An analysis of U.S. public companies*. Research Commissioned by the Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO).

- Diekman, P.A.M., (1997), *Auditor and fraud. The responsibility of the auditor for fraud prevention, fraud detection and fraud reporting*. Proefschrift Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Garderen, E.J. van, (1994), 'De curator contra de accountant' in: *De Accountant*, januari, pp. 314-316.
- Sabee, V. en W.A. Bijl, (1996), *Accountantscontrole, fraude en meldplicht; Een onderzoek naar de werking van de Verordening op de fraudemelding*, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Den Haag.
-

NOTEN

- 1 KPMG Forensic Accounting/NIPO, onderzoek Fraude in bedrijven, 1999.
- 2 Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), 1999.
- 3 E.J. van Garderen, 'De curator contra de accountant' in: *De Accountant* jan 1994 pp 314-316, waarin besproken wordt arrest Hof Den Haag 19 mei 1992 NJ 1993/120. M. Paskell-Mede 'The buck stops here' in: *CA Magazine Canada* jan/feb 1999 pp 43-46.
- 4 Zie o.a. Blom (2000) en FEM de Week van 24 juni 2000.
- 5 Balans 14 van 5 augustus 1999.